

CSPE Ceacht 4: Acmhainní Uisce Faoi Chosaint

Nasc curaclaim

Coincheapa – Maoirseacht, Cearta agus Freagrachtaí, Idirspheáchas, Díl
Aonad 2 Pobal

Eco Eye Gearrthóga scannáin agus cleachtadh tuisceana – Uisce glan

- Ár dtránna Brataí Goirme a chosaint
- Ár n-uisce óil a chosaint
- Truailliú uisce

Is féidir leat breathnú ar na gearrthóga ar fad i dteannta an ranga, nó na cinn is mó is ábhartha do do cheantar féin a roghnú, nó fós na cinn is mó is spéis leis an ngrúpa. **(NB. Soláthraítear cleachtaí tuisceana mar PDF ar leith do gach gearrthóg. Ba cheart duit na cinn a bheidh in úsáid agat leis an gceacht seo a roghnú agus a phriontáil roimh ré)**

Aidhmeanna

- Chun go dtuigfidh na daltaí an tábhacht a bhaineann le huisce mar acmhainn snámha agus óil agus mar ghnáthóg.
- Chun go dtuigfidh na daltaí gur acmhainn luachmhar don phobal atá san uisce agus an tionchar a imríonn teaghlaigh ar an uisce.
- Chun go gcloisfidh na daltaí faoi ghníomhaireachtaí a bhíonn ag obair chun acmhainní uisce a chosaint.

An topaic a chur i láthair

- Iarr ar dhaltaí na ceisteanna seo a leanas a fhreagairt trí phlé Mata Boird (féach mionsonraí ag deireadh phlean an cheachta) nó trí ghníomhaíocht Smaoinigh – Péireáil – Cearnóg – Roinn: oibríonn daltaí ina n-aonar chun smaoineamh ar an gceist agus a

bhfreachraí a scríobh síos. Oibríonn siad i bpéirí ina dhiaidh sin chun an freagra a fhorbairt a thuilleadh. Ansin, pléann dhá phéire daltaí a bhfreachraí agus roinneann a bhfreachra ar an gcuid eile den rang. **Ceist: Cén tábhacht atá leis an uisce inár saol laethúil, agus cá bhfuil sé?**

An topaic a chioradh

Breathnaíonn na daltaí ar na gearrthóga scannáin ar fad maidir le huisce, nó ar roinnt díobh, agus déanann na cleachtaí tuisceana a chomhlánú.

Gníomhaíochtaí leantacha

Obair a mholtar mar obair baile

- Fiafraigh de do mhuintir féin nó de do chomharsana an cuimhin leo fadhbanna ar bith leis an uisce sa phobal áitiúil nó le linn a n-óige, agus féach an bhfuil cosúlachtaí ar bith idir na cuimhní sin agus cúrsaí inniu – an bhfuil fadhbanna ann anois nach raibh ann an uair sin?
- Breac síos nóta faoi na dobharlaigh ar fad atá i do cheantar féin (idir aibhneacha, chanálacha, linnte, locha, shruthanna agus thaiscumair), faoin úsáid atá á baint astu agus faoi na fáthanna go mbaineann tábhacht leo.

Gníomhaíochtaí eile i seomra an ranga

Gníomhaíochtaí taighde/taiscéalaíochta

- Déan léarscáil de do cheantar áitiúil agus de na foinsí uisce agus de na haibhneacha atá ann. Déan liosta de na bagairtí ar fad atá ann maidir le foinsí uisce. Is féidir leat léarscáil leis an Suirbhé Ordanáis a úsáid, nó cáilíocht an uisce a fhiosrú ar léarscáileanna a bhaineann leis an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil <http://maps.epa.ie/InternetMapView/mapviewer.aspx>
- Déan taighde faoi easnaimh uisce sa tríd domhan, faoi conas a théann sé sin i gcionn ar dhaoine a chónaíonn ann agus faoi cad atá ar siúl chun dul i ngleic leis an bhfadhb.

Obair i ngrúpaí/gníomhaíochtaí díospóireachta

- Déan plé ar cad as don uisce óil i do cheantar féin (mar shampla, as taiscumar trí mheán an phríomhlíonra uisce, as tobar, nó as grúpscéim uisce).
- Roinn an rang i ngrúpaí chun na foinsí truailithe ar fad a shainaitheint a d'fhéadfadh ár gcuid foinsí uisce a thruailliú (feirmeacha, tithe aonair, monarchana). Roghnaigh grúpa amháin de na daoine atá bainteach leis agus mínigh conas a dhíreofa orthu chun iad a chur ar an eolas i dtaobh na faidhbe (trí phóstaer, mar shampla).

Gníomhaíochtaí ionsamhlúcháin

- Samhlaigh an domhan i ndiaidh a bhualte ag easnamh géar obann uisce – conas mar a bheadh? Déan píosa líníochta, scríobh iontráil i ndialann, imir ról nó úsáid modh eile chun an domhan sin a léiriú.
- Sa ghearrthóg scannáin maidir le huisce óil, labhrann Niall Ó Brolcháin, iar-Mhéara na Gaillimhe faoina riachtanaí is atá sé comhlacht amháin a cheapadh chun aire a thabhairt don uisce ar fad in Éirinn. Samhlaigh gurb é do rangsa an ghníomhaireacht sin. Oibrígí in éineacht chun liosta a thiomsú de na nithe ar fad a gcaithfeadh sibh a chur san áireamh agus sibh ag machnamh ar acmhainní uisce sa cheantar agaibhse (mar shampla, úsáidí éagsúla, cáilíocht an uisce, rioscaí ó thaobh a thruaillithe de, feasacht an phobail).

Tionscadail a mholtar mar ghníomhaíochtaí dob fhéidir a dhéanamh

- Feachtas Feasachta Scoile maidir le conas uisce a chaomhnú sa scoil
- Suirbhé maidir le húsáid uisce ag baile nó ar scoil
- Tabhair cuairt ar stáisiún cóireála uisce sa cheantar agus déan taighde faoi chúrsaí a bhaineann le huisce sa phobal
- Déan tionscadal taighde maidir le cearta agus le freagrachtaí a bhaineann leis an uisce – Coinbhinsiún um Chearta an Duine na Náisiún Aontaithe, freagrachtaí/dlíthe.

Cleachtadh Mata Boird

- Oibríonn daltaí i ngrúpaí agus bíonn ceathrar i ngach grúpa
- Tabhair Mata mór Boird do gach grúpa (A3 nó cairtpháipéar), mar atá thíos

Scríobh freagra an duine anseo

Scríobh freagra an ghrúpa anseo

- Iarr ar dhaltaí machnamh a dhéanamh ar dtúis agus ansin a bhfreagraí ar an gceist a cuireadh orthu a scríobh síos ar an Mata Boird taobh istigh dá rannóg féin. (B'fhéidir go gcaithfí critéir a rangú nó coda den fhreagra a chur in ord a dtábhachta.)
- Scríobhann daltaí aonair a bhfreagraí lasmuigh den dronuilleog láir
- Roinneann daltaí aonair a bhfreagraí ar bhaill eile a ngrúpaí féin
- Ag obair i gcomhar lena chéile, tagann gach grúpa ar fhreagra i gcoitinne
- Scríobhann daltaí freagra an ghrúpa laistigh den dronuilleog láir
- Breathnaíonn daltaí ar Mhataí Boird grúpaí eile, filleann ar a Mata Boird féin, pléann a bhfaca siad iontu agus déanann a bhfreagraí féin a leasú dá réir
- Is féidir leis na daltaí freagraí na ngrúpaí a phlé mar rang

